

1. BÖLÜM

Okuma Kültürünün Gelişimi

Ahmet BAŞKAN¹

GİRİŞ

Anlama becerileri arasında yer alan okuma becerisi ile ilgili literatürde çeşitli tanımlara rastlanmıştır. Bu tanımlar şu şekilde sıralanabilir:

- Okuma, yazılı metnin üretildiği dilin anlamsal ve dil bilgisel özelliklerini tanıyan bireylerin, belirli amaçlar doğrultusunda hızlı bir biçimde kod çözerek ve birtakım stratejiler kullanarak gerçekleştirdikleri, duygusal yönü de olan yinelemeli bir anlamlandırma sürecidir (Ülper, 2010, s.3).
- Okuma, gözlerin ve ses organlarının çeşitli hareketlerinden ve zihnin anlamı kavrama çabasından oluşan etkinliktir (Arıcı, 2008, s.6).
- Okuma, yazar ve okuyucu arasında aktif ve etkili iletişimi gerekli kılan, dinamik bir anlam kurma sürecidir (Akyol, 2010, s.33).

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi, okuma; kavrama ve yapılandırma süreçlerini içermektedir. Böylelikle bir yazıyı oluşturan yapıların seslendirilip anlamlandırılması mümkün olabilmektedir (Kanmaz, 2012).

Karmaşık bir düşünme süreci olarak zihinde gerçekleşen okuduğunu anlama becerisinin eğitim-öğretim sürecindeki gelişimi öncelikle örgün eğitimin ilk yıllarında çocukların okumayı öğrenmeleriyle başlarken sonraki

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, ahmetbaskan@hitit.edu.tr.

rına ilişkin raporlar hazırlamaları sağlanabilir. Böylece anlatma becerilerine de katkıda bulunulmuş olur (Altunkaya ve Doğar, 2018).

KAYNAKLAR

- Aabø, S., & Audunson, R. (2012). Use of library space and the library as place. *Library & information science research*, 34(2), 138-149.
- Akkaya, M. A. ve Odabaş, H. (2019). Kütüphane deneyiminin beşiği olarak çocuk kütüphaneleri. *Bilgi Merkezleri içinde: Kütüphaneler-Arşivler-Müzeler* (ss. 82-125). Hiper-yayın.
- Akkaya, N., ve Özdemir, S. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi (İzmir-Buca örneği). *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 2(1), 75-96.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe ilkokuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akyol, H. (2010). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Altunkaya, H., ve Doğar, B. (2018). Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Kültürü. *Erte Congress Tam Metin Bildiri Kitabı*, İzmir.
- Arıcı, A.F. (2010). *Okuma eğitimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Aşuluk, Y. (2020). *Zekâ oyunlarının ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde okuduğunu anlama becerisine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Bulut, S. (2018). *Okulöncesi eğitim ortamlarında çocuk kitaplarıyla gerçekleştirilen uygulamaların okuma kültürü edindirme bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Burkut, E. B. (2016). Üsküdar çocuk kütüphaneleri. (<http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/2389/Burkut.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi: 02.01.2021)
- Cevher, N. (2015). *Ankara'daki halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin çocukların okuma alışkanlığındaki rolü*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Delice Güller, E. ve Bilbay, P. (2016). Kütüphane yapılarında okul öncesi çocuklara yönelik interaktif mekânların irdelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(3), 398-414.
- Ekici, S. ve Yılmaz, B. (2014). Ankara'daki anaokullarının okuma alışkanlığına hazırlık yeterlilikleri açısından değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28 (4), 547-582
- Fırat, H. ve Coşkun, M. V. (2017). Türkçe öğretmen adaylarının kitap okuma kültürü: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 145-162.
- Gönen, M. ve Balat, G. U. (2002). Çocuk kitaplarına yeni bir yaklaşım: İnternet'te resimli çocuk kitapları. *Türk kütüphaneciliği*, 16(2), 163-170.
- Güneş, A. ve Çakmakaya, İ. (2019). Çocuk kütüphanelerinde stem/ steam eğitimi ve makerspace hizmeti, *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 11, 25-39.

- Hourcade, J. P., Bederson, B. B., Druin, A., Rose, A., Farber, A., & Takayama, Y. (2003). The International Children's Digital Library: Viewing digital books online. *Interacting with Computers*, 15(2), 151-167.
- İnce Samur, A. Ö. (2014). "Bireye" okuma kültürü edindirme izlencesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kanmaz, A. (2012). *Okuduğunu anlama stratejisi kullanımının, okuduğunu anlama becerisi, bilişsel farkındalık, okumaya yönelik tutum ve kalıcılığa etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Kanmaz, F.E. (2019). *Eleştirel düşünme becerisi edindirme bağlamında çocuk ve gençlik kitaplarının incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karadağ, Ö. (2013). Okuma kültürüne katkıları bakımından Türkçe ders kitaplarının resimlemeleri (illüstrasyonları). *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(2), 84-93.
- Nas, R. (2006). *Metinlerle ilkokuma yazma öğretimi*, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y. ve Sevmez, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde dijital/ e-kitap okuma kültürü: Selçuk Üniversitesi örneği. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(1), 139-171.
- Özçelik, D. A. (1992). *Eğitim Programları ve Öğretim* (Genel Öğretim Yöntemi), (3. baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Öztürk, B. (2020). Okuma kültürü oluşturmada çocukların edebiyat çevresini genişletmeye yönelik uygulamalar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(5), 2112-2124.
- Postman, N. (2017). *Televizyon: Öldüren eğlence* (O. Akinhay, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Saltık, O. (2018). Okuma kültürü edindirme sürecinde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliği üzerine öğretmen görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 281-296.
- Samur, A. Ö. (2016). *Okuma kültürü nasıl kazandırılır, okul öncesi dönem/ 0-6 yaş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Samur, Ö. İ. (2014). Türkiye'deki ve dünyadaki çalışmaların tanıklığında okuma kültürü. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 157.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2007) "Okuma Kültürü Edinme Sürecinde Türkçe Öğretiminin Sorumluluğu". *Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Sever, S. (2013) Okuma kültürü edindirme sürecinde temel sorunlar ve çözüm önerileri, *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Şeflek Kovacioğlu, N. (2006). İlköğretim ikinci sınıflarında aile çevresi ve çocuğun okumaya karşı tutumu ile okuduğunu anlama becerisi arasındaki ilişkiler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. (2011). "Türkiye Okuma Kültürü Haritası". Ankara: KYGM. ISBN: 978-975-17-3545-4
- Türkben, T. (2019). Çocuk kütüphanelerinin okuma alışkanlığı üzerindeki etkilerinin öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, (77), 363-388.

- Ungan, S. (2008). Okuma alışkanlığımızın kültürel altyapısı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 218-228.
- Ülper, H. (2010). *Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Ürün Karahan, B. (2016). Türkçe öğretmen adaylarının okumaya yönelik tutumlarının başarı hedef yönelimleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(14), 783-794.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve gençlerin kitaba ulaşmasındaki köprüler. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 62-71.
- Yavuz Öden, H. (2021). Çocuk kütüphanesi iç mekân tasarımında çok fonksiyonlu mobilyaların kullanımı. *Online Journal of Art and Design*, 9(3).
- Yavuz, H. (1996). *Denemeler*, Boyut Yayıncılık, İstanbul.
- Yıldız, C. (2010). Okuma ve Anlama Öğretimi. C. Yıldız (Ed.), *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi* (s. 115-152). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.